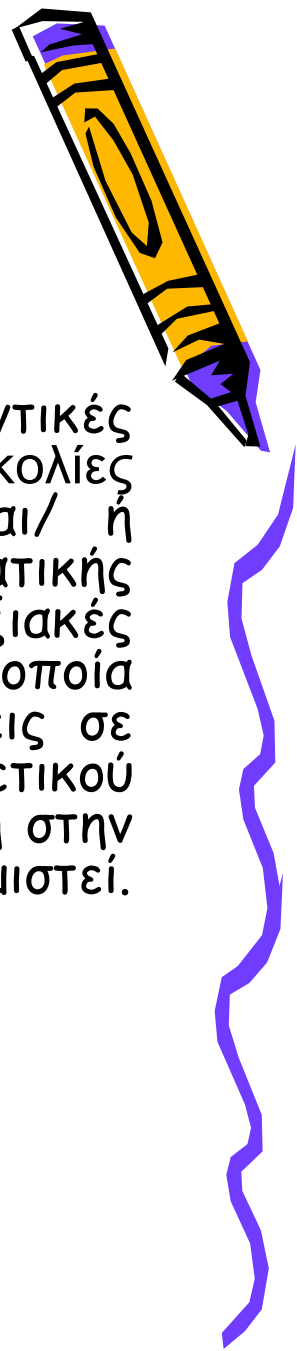

Πρώιμη Ανίχνευση και πρώιμη
παρέμβαση για παιδιά με αναπτυξιακές
δυσκολίες στην Προσχολική Ηλικία

Δρ Ζωή Καραμπατζάκη
Σχολική Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής

Αναπτυξιακές δυσκολίες

- Ο όρος αναπτυξιακές δυσκολίες υποδηλώνει σημαντικές αποκλίσεις από το φυσιολογικό ρυθμό ανάπτυξης. Οι δυσκολίες αυτού του τύπου εκδηλώνονται ως καθυστέρηση και/ή δυσλειτουργία βιολογικής, γνωστικής και συναισθηματικής φύσης. Με βάση το μοντέλο αλληλεπίδρασης οι αναπτυξιακές δυσκολίες θεωρούνται ως μια δυναμική διαδικασία στην οποία υπεισέρχονται παράγοντες που αφορούν διαφοροποιήσεις σε ό,τι αφορά το φυσιολογικό, ανάμεσα σε άτομα διαφορετικού φύλου και πολιτισμικού υπόβαθρου. Έτσι η καθυστέρηση στην ανάπτυξη μπορεί να εξουδετερωθεί τυχαία ή να αντισταθμιστεί.

Πρώιμη ανίχνευση

- Ως πρώιμη ανίχνευση θεωρούμε τις διαδικασίες διερεύνησης και αποκάλυψης κάποιας μη εμφανούς «μειονεκτικότητας» όσο το δυνατόν πρωιμότερα, σε χρόνο που κάποια διορθωτική παρέμβαση θα ήταν περισσότερο αποτελεσματική. Η πρώιμη ανίχνευση είναι υψίστης σημασίας για το μέλλον των παιδιών, επειδή μας επιτρέπει να οργανώσουμε έγκαιρα παρεμβατικά προγράμματα, να στηρίξουμε ψυχολογικά τα παιδιά και τις οικογένειές τους και να προλάβουμε ίσως περισσότερο σοβαρές επιπλοκές.

Πρώιμη παρέμβαση

- Ως πρώιμη παρέμβαση ορίζονται όλες οι μορφές παιδοκεντρικών δραστηριοτήτων εξάσκησης και εκπαίδευσης καθώς και δραστηριοτήτων που αφορούν στην καθοδήγηση των γονέων αμέσως μετά τον εντοπισμό του προβλήματος των παιδιών. Η πρώιμη παρέμβαση ασχολείται με παιδιά βρεφικής ή νηπιακής ηλικίας (πριν αρχίσει η υποχρεωτική εκπαίδευση) με εμφανείς αναπηρίες ή που βρίσκονται σε επικινδυνότητα για αναπτυξιακές διαταραχές και απευθύνεται στο ίδιο το παιδί, στους γονείς, καθώς και σε ολόκληρη την οικογένεια και στο ευρύτερο περιβάλλον.

Σε ότι αφορά το παιδί

- Σε ότι αφορά το ίδιο το παιδί η πρώιμη παρέμβαση μπορεί να ανατρέψει τους παράγοντες επικινδυνότητας, οι οποίοι θα οδηγήσουν σε κάποια μορφή αναπτυξιακής καθυστέρησης ή δυσλειτουργίας.

Σε ότι αφορά τους γονείς

- Σε ότι αφορά τους γονείς δίνει τη δυνατότητα, με την ενεργό συμμετοχή τους στην παρεμβατική διαδικασία, να ανακαλύψουν μόνοι τους τις δυνατότητες και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα των παιδιών τους. Επίσης η πρώιμη ανίχνευση δίνει τη δυνατότητα στους γονείς να αποδεχτούν το πρόβλημα του παιδιού, να αντιμετωπίσουν τα συναισθήματά τους σχετικά μ' αυτό, για να ανταποκριθούν καλύτερα στις ανάγκες του και να αναπτύξουν μια πιο ισορροπημένη συναισθηματική σχέση που θα αποτρέψει δυσάρεστες συνέπειες στην ανατροφή τους.

Σε ότι αφορά την οικογένεια

- Σε ότι αφορά την οικογένεια και το ευρύτερο περιβάλλον, η πρώιμη παρέμβαση μπορεί να εμποδίσει προβλήματα που πιθανά θα προκύψουν από τη στάση των αδελφών, τόσο προς το παιδί που έχει το πρόβλημα όσο και προς τον ίδιο τους τον εαυτό. Επίσης η ευρύτερη οικογένεια (παπούδες, γιαγιάδες, θείες, θείοι), μαθαίνουν να προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίσουν το παιδί με διαταραχές. Τέλος, σε ότι αφορά την κοινωνία η πρώιμη παρέμβαση αυξάνει τη δυνατότητα αποδοχής των παιδιών με ανεπάρκειες ως μέλη που έχουν δικαίωμα να υποστηριχθούν.

Ο ρόλος της προσχολικής εκπαίδευσης

- Η συνεισφορά των παιδαγωγών μπορεί να αποδειχτεί σημαντική για μια σειρά από λόγους:
- Κάθε πρόβλημα όσο πιο νωρίς εντοπίζεται και αναγνωρίζεται τόσο πιο εύκολα αντιμετωπίζεται. Συχνά με απλούς χειρισμούς, με κάποια εξατομίκευση μπορεί τα αποτελέσματα να είναι εντυπωσιακά. Οι ίδιοι αυτοί χειρισμοί, αργότερα, εφόσον παραταθεί, οξυνθεί και επιπλακεί το πρόβλημα, αποδεικνύονται ανεπαρκείς.
- Αποφεύγεται η συνέχιση ή μεγάλη παράταση του προβλήματος, τουλάχιστον με την ίδια ένταση.

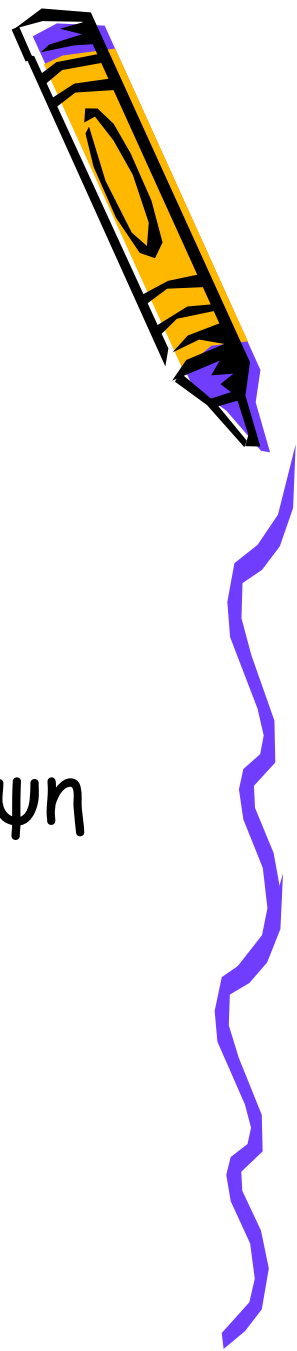
Ο ρόλος της προσχολικής εκπαίδευσης

- Περιορίζονται έτσι τα δευτερογενή προβλήματα, κυρίως συναισθηματικά και κοινωνικά, τα οποία πολλές φορές γίνονται πιο σοβαρά από το πρωτογενές πρόβλημα.
- Μειώνονται άγχη και ανησυχίες της οικογένειας, που κατά κανόνα επιβαρύνουν την κατάσταση.
- Το σπουδαιότερο ίσως, μειώνοντας την ένταση του προβλήματος δίνουμε τη δυνατότητα στο παιδί να σταθεί κατά το δυνατό ανεμπόδιστα και ισότιμα με τα άλλα παιδιά, στην έντονη αναπτυξιακή πορεία με τις τεράστιες απαιτήσεις και την καθοριστική σημασία.

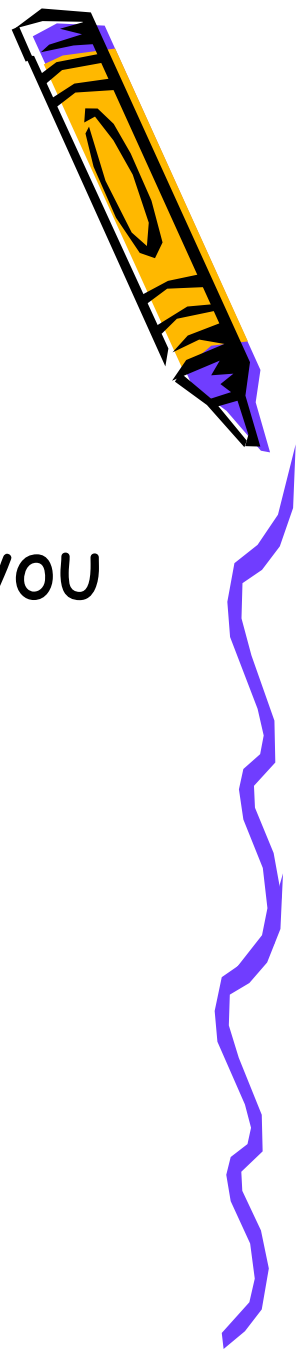

Λειτουργίες και δεξιότητες απαραίτητες για τη γραφή

- Η συμβολική λειτουργία
- Η οικοδόμηση και οργάνωση της εικόνας του σώματος.
- Η οπτική οξύτητα , η οπτική αντίληψη και η οπτική μνήμη.
- Ο συντονισμός ματιού - χεριού.

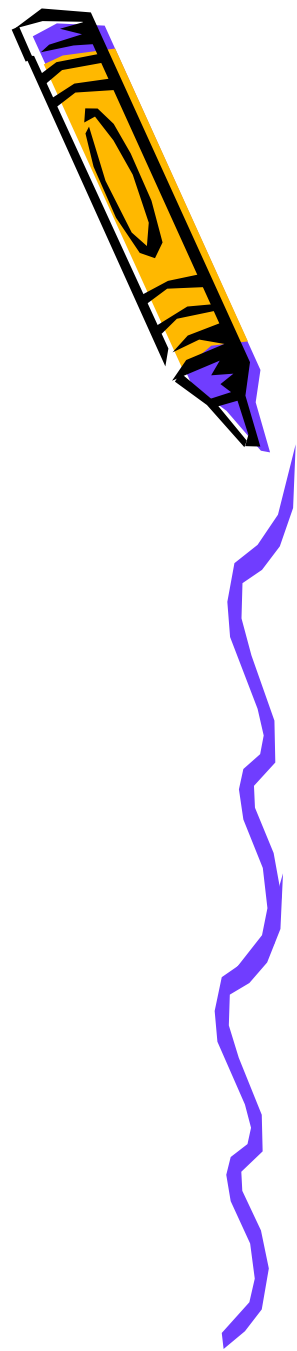

Λειτουργίες και δεξιότητες απαραίτητες για τη γραφή

- Η λεπτή κινητικότητα
- Η αντίληψη του χώρου και του χρόνου
- Η παγίωση της πλευρίωσης
- Ο προφορικός λόγος

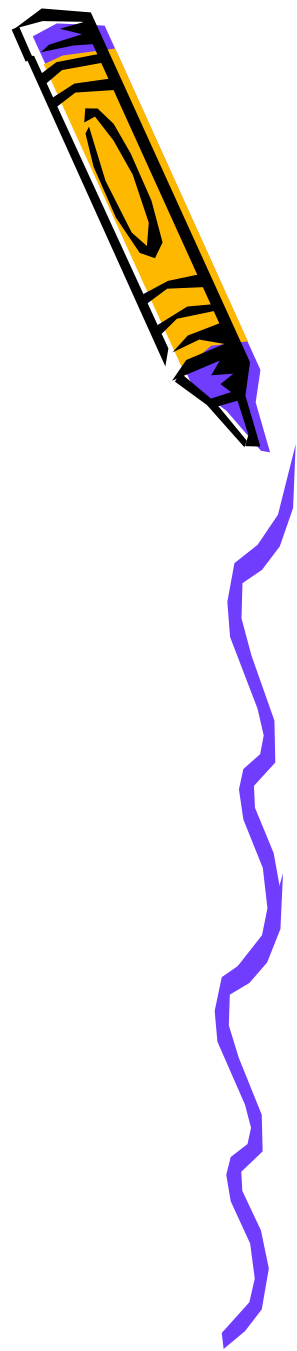

Προγράμματα παρέμβασης

- Ασκήσεις λεπτής κινητικότητας
- Ασκήσεις πλευρίωσης
- Ασκήσεις οργάνωσης του χώρου και του χρόνου
- Βίωση των κατευθύνσεων
- Ασκήσεις ενίσχυσης της οπτικής και ακουστικής αντίληψης και μνήμης

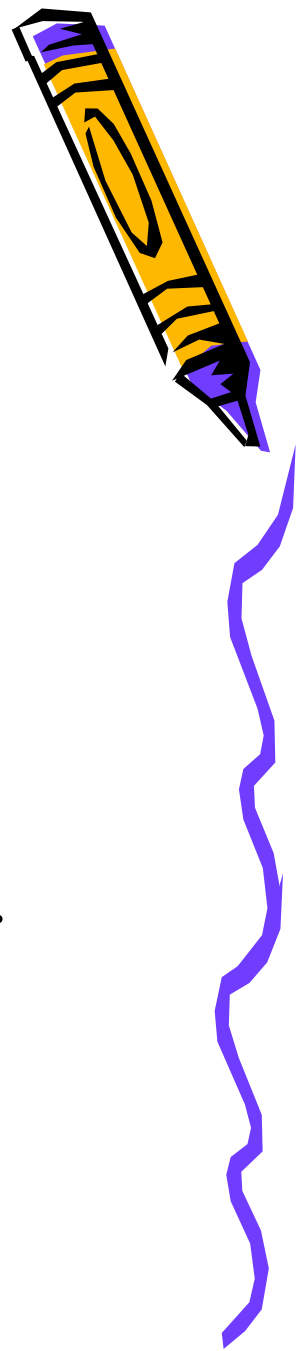
Προγράμματα παρέμβασης

- Χειροτεχνικές - καλλιτεχνικές δραστηριότητες
- Προφορικά γλωσσικά παιχνίδια και ασκήσεις
- Ασκήσεις συντονισμού
- Ασκήσεις σωματικού σχήματος

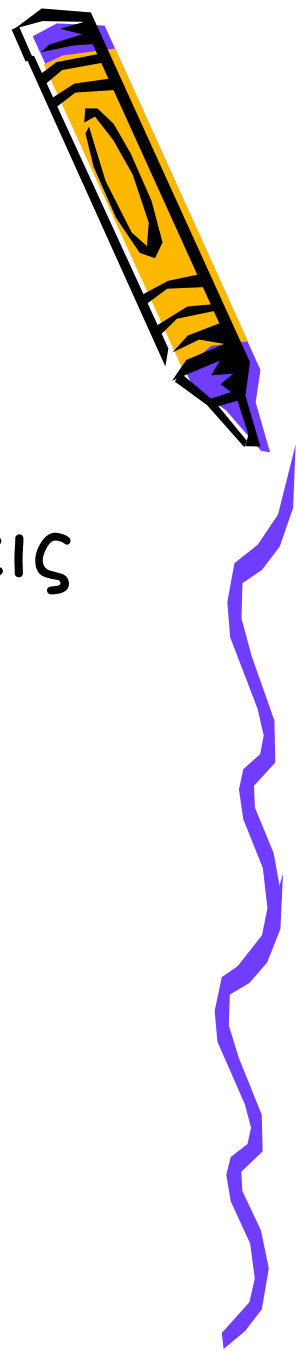

Προϋποθέσεις για την εκμάθηση της ανάγνωσης

- Καλό νοητικό επίπεδο
- Σταθερό προσανατολισμό
- Καλή οπτική αντίληψη , εντοπισμό μορφών
- Συγχρονισμό των κινήσεων χεριού - ματιού

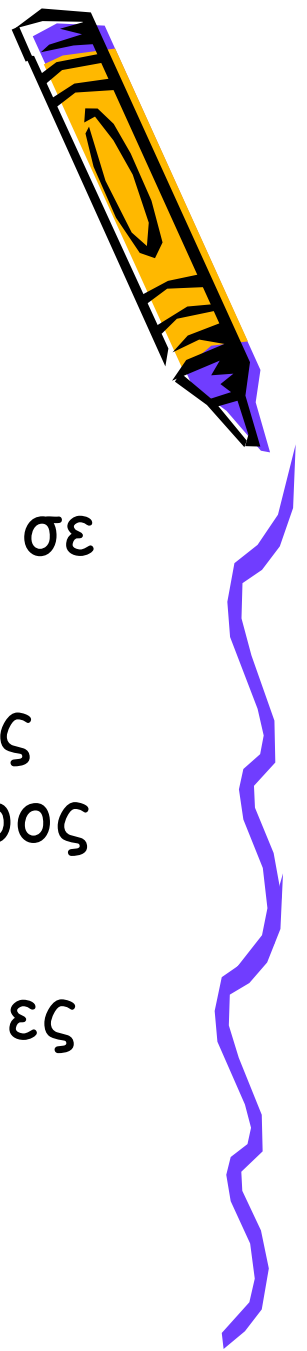
Προϋποθέσεις για την εκμάθηση της ανάγνωσης

- Εσωτερικό λόγο άρθρωσης σε συντονισμό με αναπνευστικές κινήσεις κατά την ανάγνωση με δυνατή φωνή.
- Συγκέντρωση προσοχής.

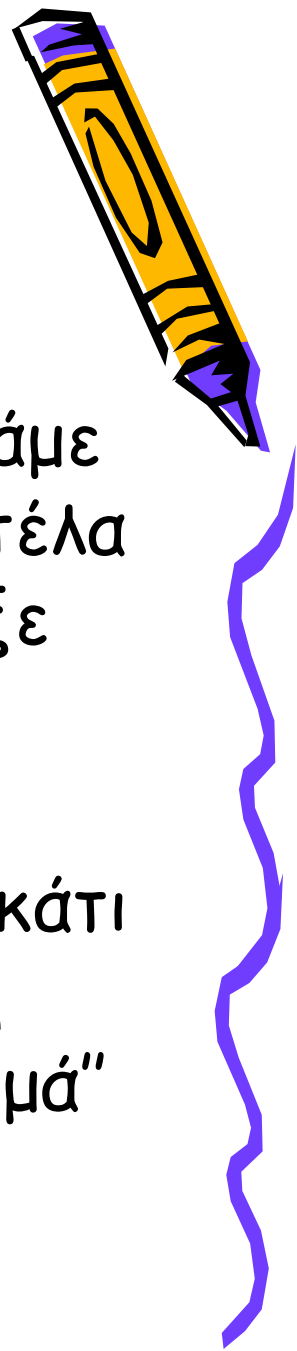
Προϋποθέσεις για την εκμάθηση της ανάγνωσης

- Να επαναλάβουν με δικά τους λόγια μια ιστορία που θ' ακούσουν ή να απαντήσουν σε σχετικές ερωτήσεις
- Να κατανοούν όρους της ανάγνωσης όπως π.χ. πρώτη σελίδα του βιβλίου , πάνω μέρος της σελίδας , εξώφυλλο κ.λ.π.
- Να ζευγαρώνουν λέξεις που φαίνονται ίδιες

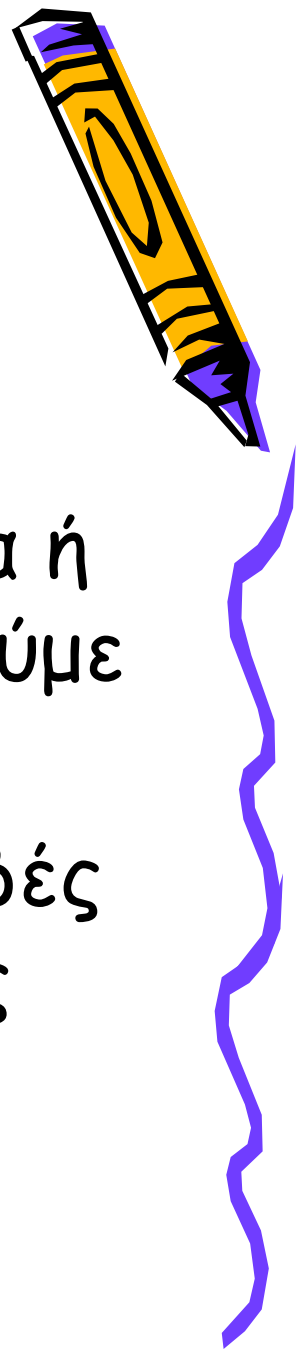
Προϋποθέσεις για την εκμάθηση της ανάγνωσης

- Να δείχνουν γράμμα ή λέξη που τους ζητάμε (τοποθετούμε μπροστά στο παιδί μια καρτέλα με λέξη και μια με γράμμα και λέμε : «δείξε μου μια λέξη» ή «δείξε μου ένα γράμμα»).
- Να βρίσκουν λέξεις που αρχίζουν από το γράμμα που τους δίνουμε (π.χ. " υπάρχει κάτι μέσα στην τάξη μας που αρχίζει από "μ" ή "ποια φωνούλα ακούς πρώτη όταν λέω μαμά"

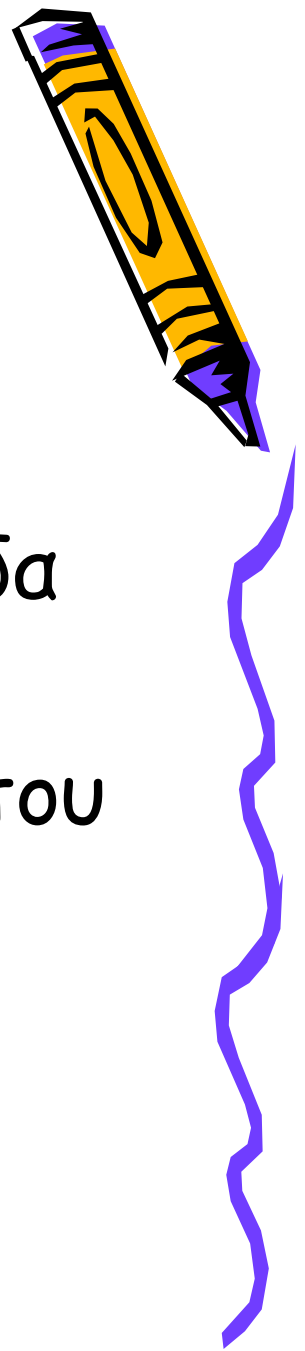
Προϋποθέσεις για την εκμάθηση της ανάγνωσης

- Να βρίσκουν τα ομοιοκατάληκτα ζευγαράκια ανάμεσα από αντικείμενα ή εικόνες αντικειμένων που τοποθετούμε μπροστά τους (π.χ τυρί - κερί)
- Να συνθέτουν σε λέξεις , τις συλλαβές που τους λέμε (π.χ. ποια λέξη ακούς όταν λέω νε - ρο , δά - σος κ.λ.π.)

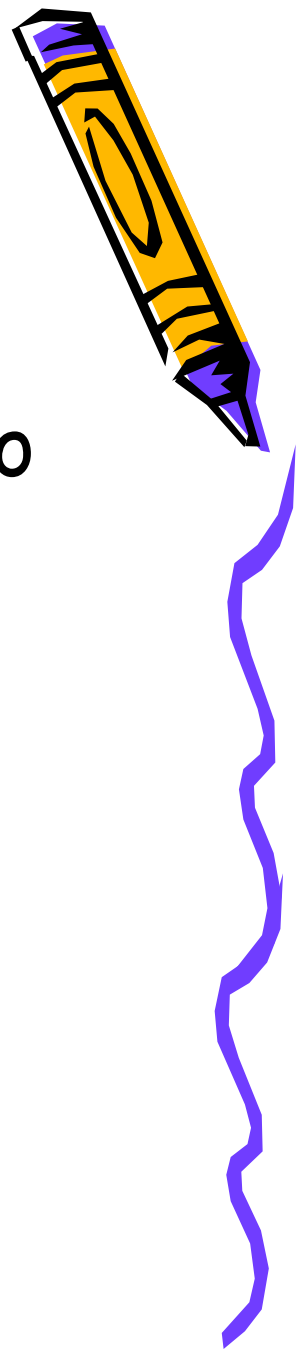
Ενδείξεις μελλοντικών προβλημάτων δυσλεξίας

- Δεν έχει σωστό ρυθμό
- Ζωγραφίζει αντικατοπτρικά (ανάποδα ανθρωπάκια ή σπιτάκια).
- Έχει κακή αντίληψη του χώρου και του χρόνου
- Μπορεί να είναι αριστερόχειρας

Ενδείξεις μελλοντικών προβλημάτων δυσλεξίας

- Μπορεί να ταλαντεύεται ανάμεσα στο δεξί ή το αριστερό χέρι
- Μπορεί να είναι υπερκινητικό.
- Έχει φτωχό προσληπτικό λόγο.
- Ελλιπή φωνολογική ενημερότητα
- Φτωχή βραχύχρονη μνήμη

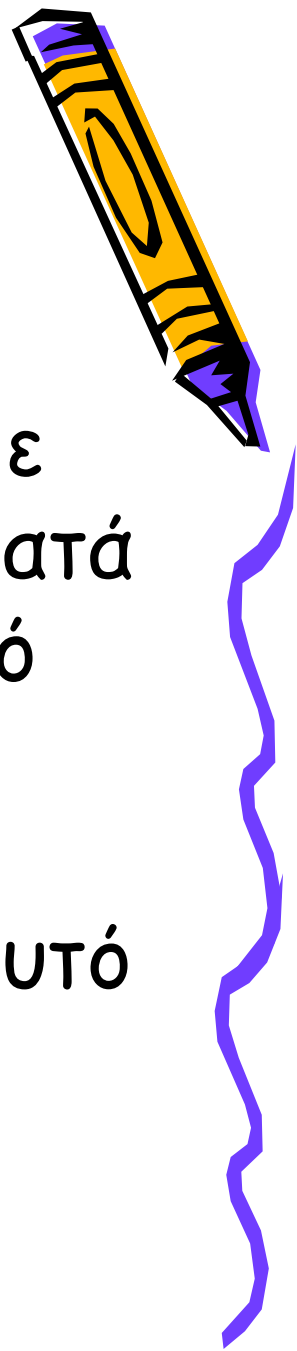

Προγράμματα παρέμβασης

- Ασκήσεις ενίσχυσης της οπτικής και ακουστικής αντίληψης και μνήμης.
- Ασκήσεις κινητικότητας
- Ασκήσεις και παιχνίδια για τη γλωσσική ανάπτυξη.

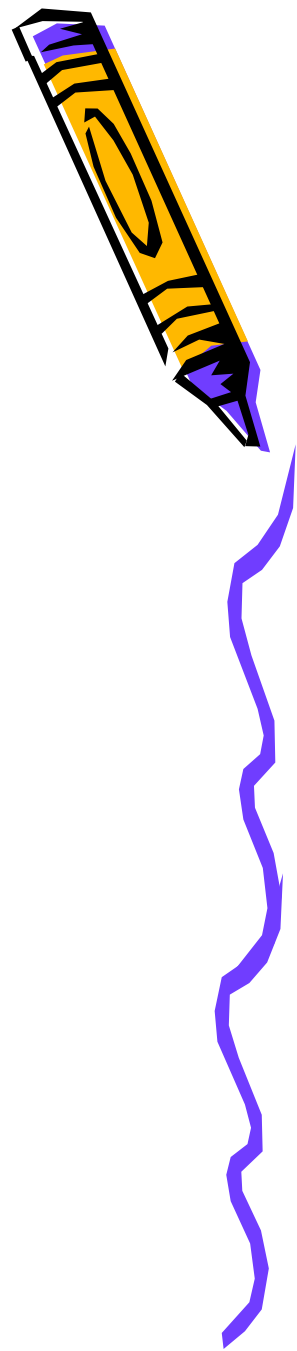
Δυσκολίες στα μαθηματικά

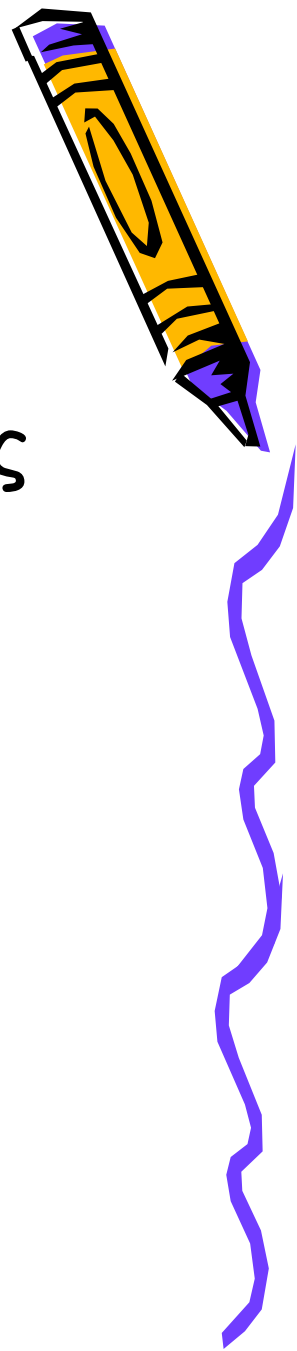
- Οι δυσκολίες σ' αυτό που ονομάζουμε σχολικά Μαθηματικά εμφανίζονται κατά τη φοίτηση του παιδιού στο Δημοτικό σχολείο. Το υπόστρωμά τους όμως μάλλον βρίσκεται στα χρόνια που το παιδί φοιτά στο νηπιαγωγείο και σ' αυτό μπορούμε να παρέμβουμε.

Για τα μαθηματικά απαιτούνται :

- Η αντίληψη του χώρου
- Η αντίληψη του χρόνου
- Η έννοια της αλληλουχίας
- Η σύγκριση
- Η ταξινόμηση

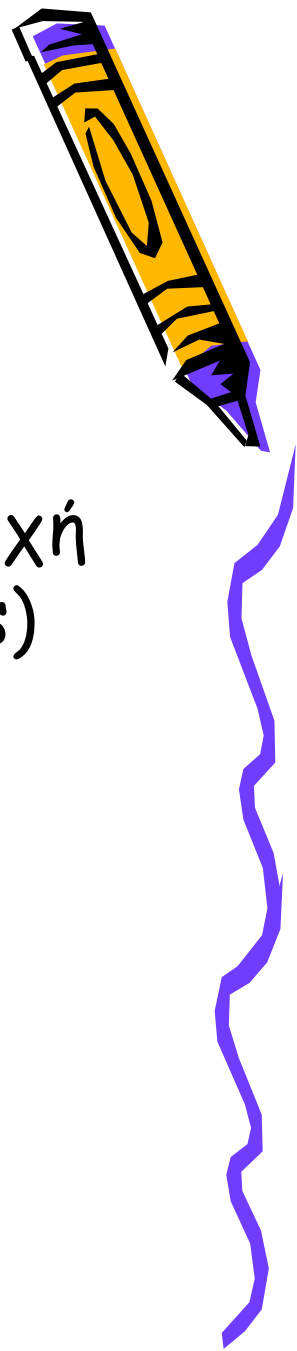

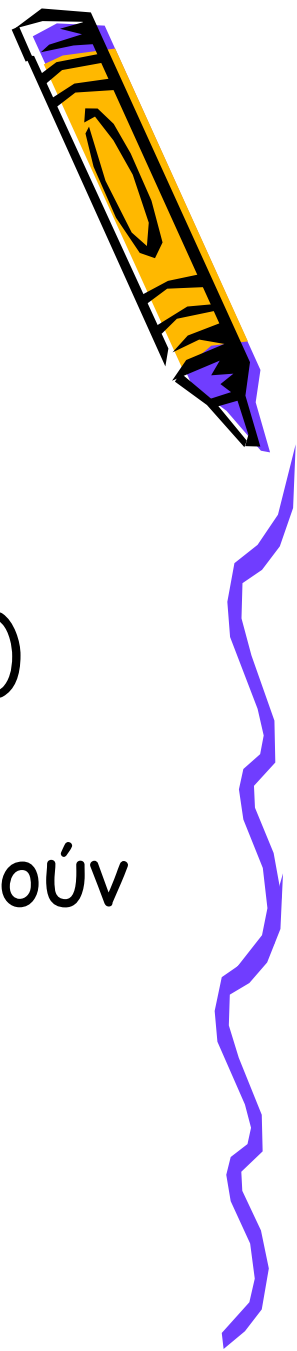
- Οι συνδυασμοί με άλλες πληροφορίες
- Η αντίληψη "αφηρημένων εννοιών"
- Η μνήμη
- Ο λόγος
- Η ικανότητα των οπτικών παραστάσεων

Μερικά από τα προβλήματα παιδιών με μαθηματικές δυσκολίες είναι :

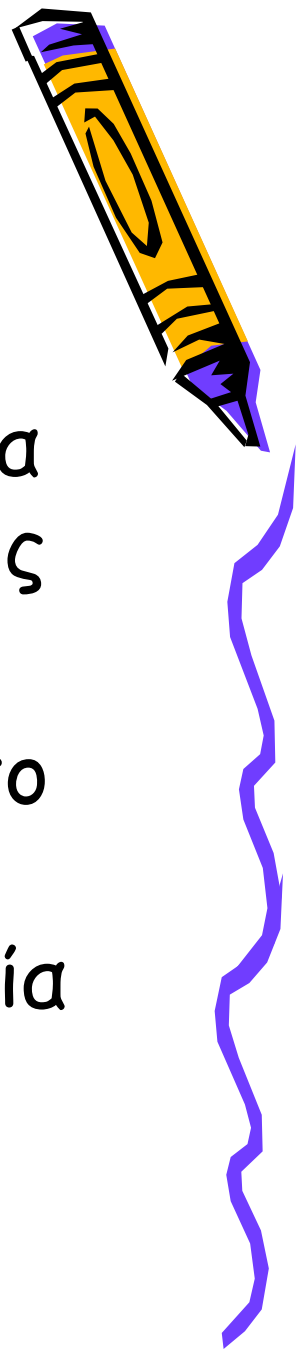
- Δυσκολίες των σχέσεων στο χώρο (π.χ. συγχέουν έννοιες όπως πάνω - κάτω , αρχή - τέλος , δεν τα καταφέρνουν στα puzzles)
- Διαταραχές στην κινητική και οπτική αντίληψη (δεν μπορούν να κατατάξουν τα αντικείμενα και να κατανοήσουν ομάδες αντικειμένων).

- Προβλήματα που συνδέονται με το λόγο (δεν μπορούν να καταλάβουν έννοιες "συν", "πλην", "ίσον", κ.λ.π.)
- Φτωχικές έννοιες κατεύθυνσης και χρόνου (χάνονται εύκολα, δεν μπορούν να υπολογίσουν τη διάρκεια μιας δραστηριότητας).

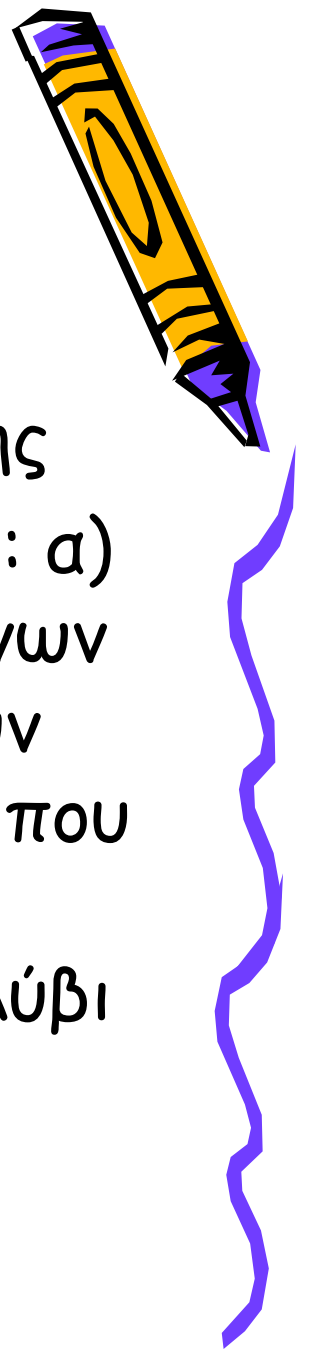

- Προβλήματα μνήμης (δεν μπορούν να ανακαλέσουν τις αριθμητικές πράξεις γρήγορα και αυτόματα.)
- Δυσκολίες συμβολισμού (συγχέουν το "συν" (+) , με το "επι" (X) ή τις δύο τελείες της διαίρεσης με τη μια τελεία του πολλαπλασιασμού).

Αξιολόγηση

- Tests ελέγχου της έννοιας της διατήρησης Διαπιστώνουν την ικανότητα του παιδιού : α) να αντιστοιχίζει δύο (2) σειρές αντικειμένων , β) να βλέπει την σταθερότητα των μελών ενός συνόλου , ανεξάρτητα από το σχήμα που παίρνουν , γ) να συγκρατεί δύο ιδιότητες ενός πράγματος π.χ. κόκκινο - ξύλινο μολύβι

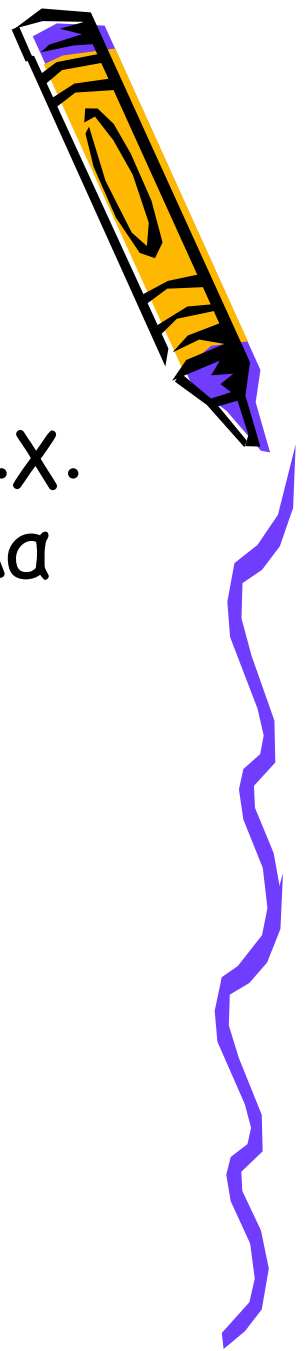
Αξιολόγηση

- Tests διατήρησης ποσότητας των υγρών και η έννοια της αντιστρεψιμότητας. Μεταφέρουμε υγρό από πλατύ σε στενό δοχείο. Διαπιστώνουμε αν το παιδί παίρνει υπόψη του τις διαδικασίες ύψους - πλάτους.

Αξιολόγηση

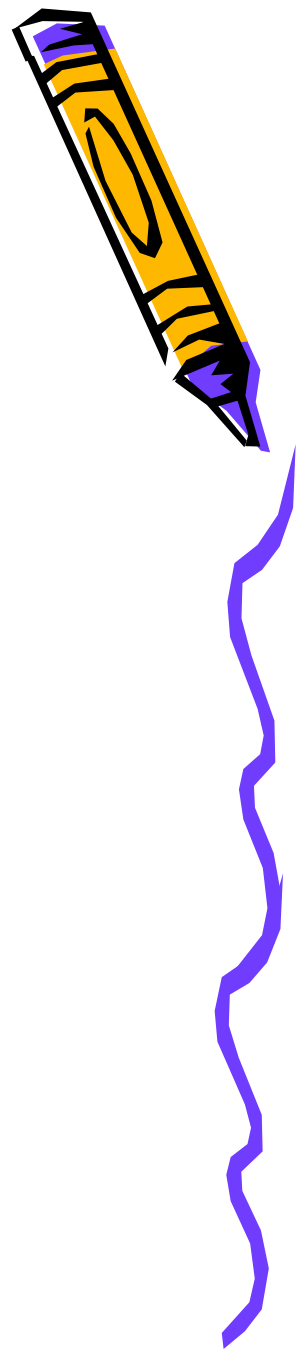
- Μετασχηματισμοί εύπλαστης ύλης π.χ. πλαστελίνη. Μετατρέπουμε μια μπάλα πλαστελίνης σε κύλινδρο. Έλεγχος διατήρησης μάζας , βάρους , όγκου.

Αξιολόγηση

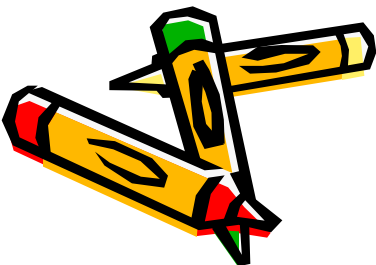
- Tests σειροθέτησης

Από μια σειρά αντικειμένων διαταγμένων από το μικρότερο στο μεγαλύτερο , αφαιρούμε δύο (2) στοιχεία και συμπυκνώνουμε τα υπόλοιπα. Το παιδί καλείται να τα βάλει στη θέση τους.

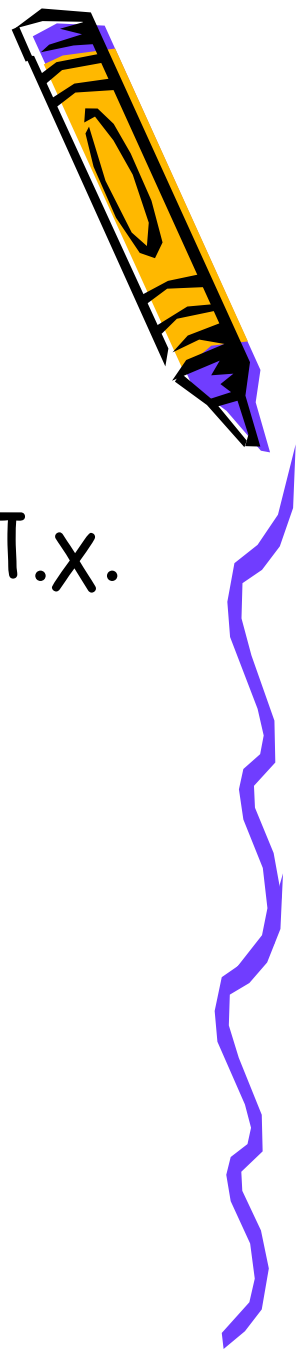
Αξιολόγηση

- Tests εξίσωσης δύο άνισων συνόλων.
- Έχουμε δύο (2) άνισα σύνολα και ζητούμε από το παιδί να μεταφέρει από το ένα σύνολο στο άλλο όσα αντικείμενα χρειάζονται για να γίνουν ίσα.

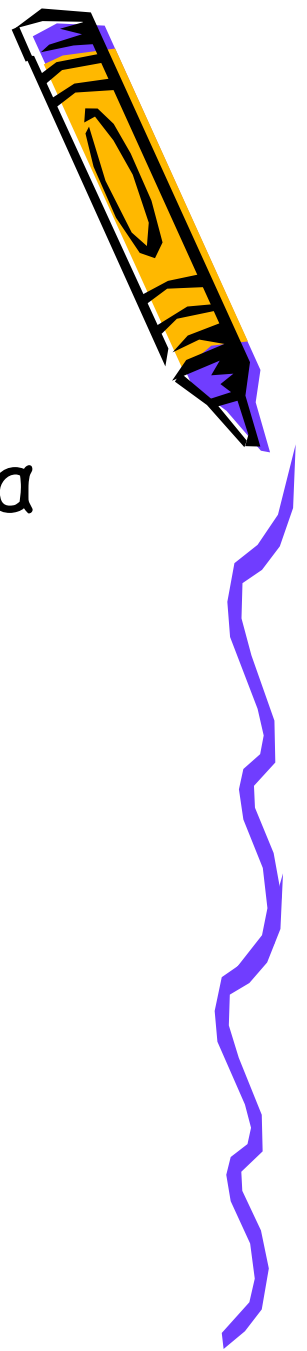
Αξιολόγηση

- Tests κατανόησης της απόλυτης και τακτικής θέσης του κάθε αριθμού. Π.χ. κατανόηση ότι η λέξη δεύτερος αντιστοιχεί στον αριθμό 2.

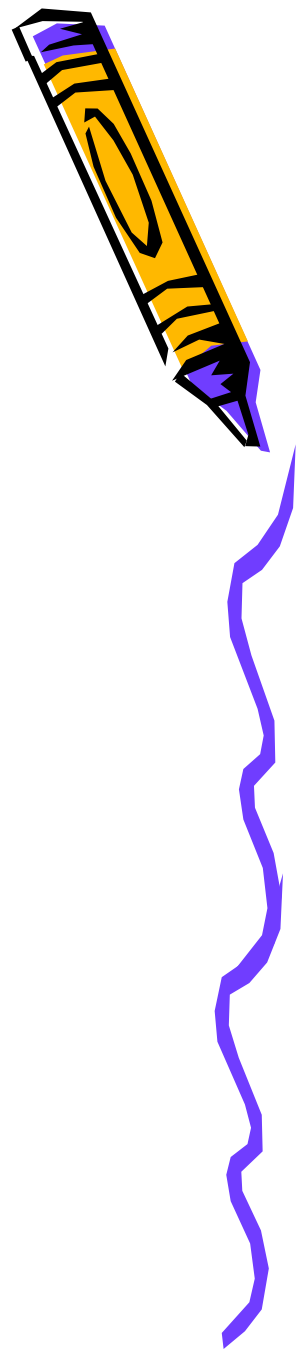
ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

- Τα προγράμματα παρέμβασης θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν :
- Ασκήσεις για την απόκτηση των εννοιών του χώρου
- Ασκήσεις για την απόκτηση των εννοιών του χρόνου
- Ασκήσεις ενίσχυσης της αντίληψης

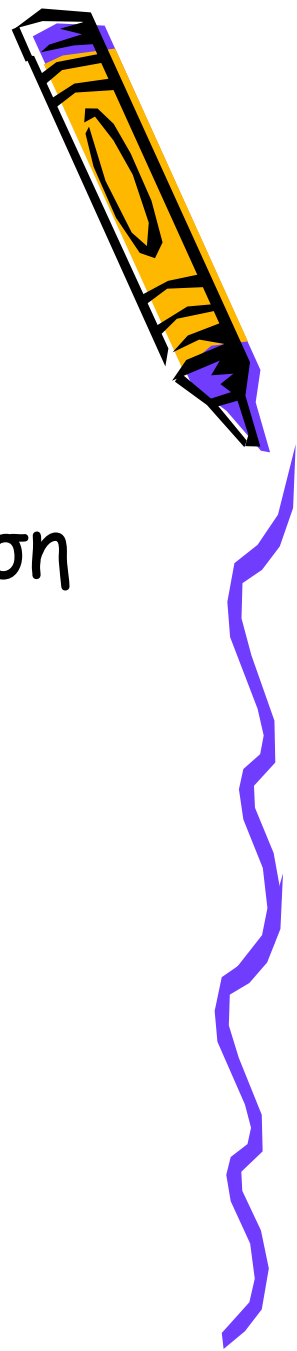
Παρέμβαση

- Ασκήσεις ενίσχυσης της μνήμης
- Κινητικές ασκήσεις για βίωση των κατευθύνσεων
- Συμβολικά παιχνίδια
- Παιδαγωγικά επιτραπέζια παιχνίδια (puzzles , ντόμινο κ.λ.π.)

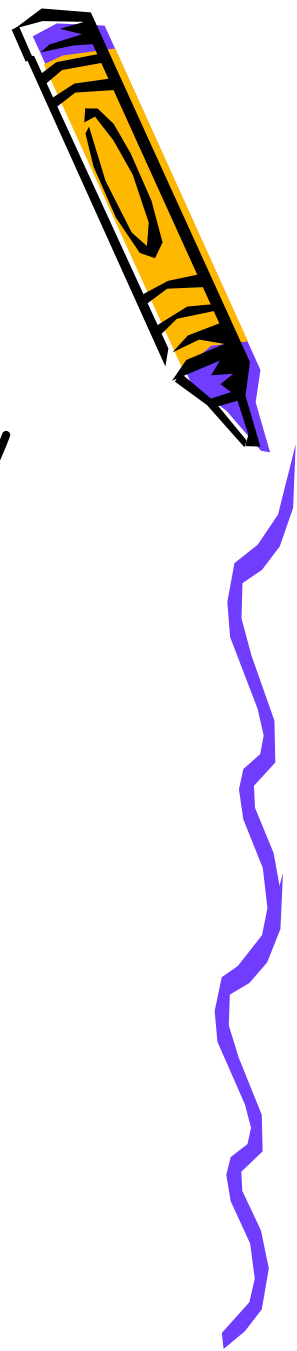

Παρέμβαση

- Εκμετάλλευση των ευκαιριών που δίνονται καθημερινά για την απόκτηση των μαθηματικών εννοιών και της μαθηματικής σκέψης

Παιχνίδια για την έννοια του χώρου

- Τοποθετήσεις και μετακινήσεις στην τάξη και στην αυλή.
- Τοποθετήσεις και μετακινήσεις στη διάρκεια παιχνιδιών.
- Τοποθετήσεις και μετακινήσεις σε μακέτες , κουκλόσπιτα κ.λ.π.

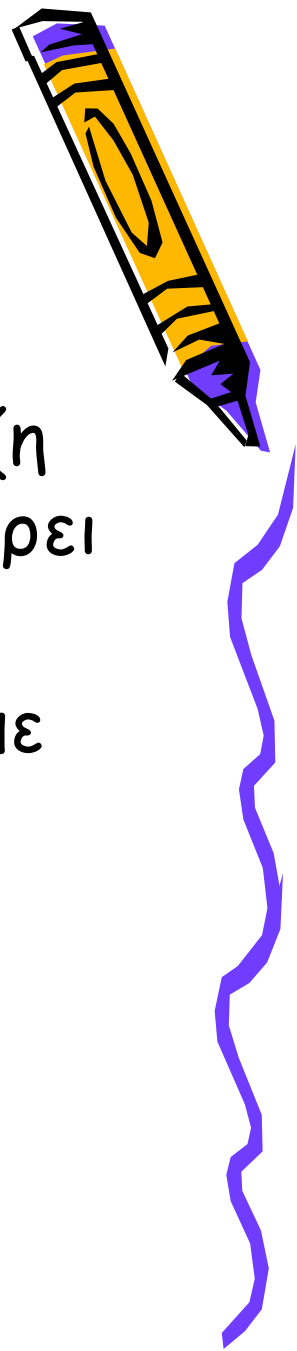
Παιχνίδια για την έννοια του χώρου

- Τοποθετήσεις και μετακινήσεις σε εικόνες και σχήματα.
- Το παιχνίδι του κρυμμένου θησαυρού με εντολές.
- Η τυφλόμυγα με υποδείξεις
- Βήματα χορού

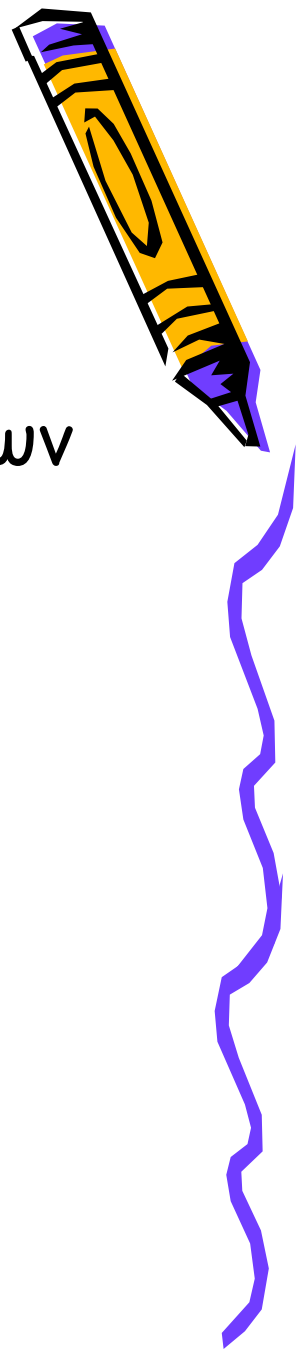
Παιχνίδια για την έννοια του χώρου

- Η αλεπού και η κότα στο κουκλοθέατρο (η αλεπού κρύβεται και το παιδί ψάχνει να βρει την κότα).
- Ο ταχυδρόμος (να μοιραστούν γράμματα με εντολές θέσης ως προς κάποιο σύστημα αναφοράς στο χώρο) ή το μπακάλικο (να μοιραστούν τρόφιμα με εντολές).
- Καθρέφτες

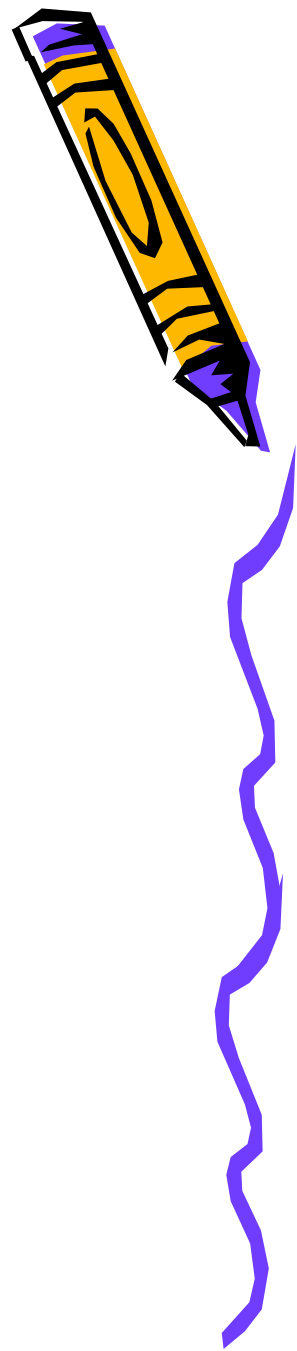
Παιχνίδια για την έννοια του χώρου

- Τοποθέτηση των αντικειμένων και επίπλων της τάξης για κάποια δραστηριότητα ή εκδήλωση και επαναφορά τους.
- Διαδρομές
- Κοντορεβιθούλης
- Κουτσό
- Μικροί λαβύρινθοι
- Γύρω - γύρω όλοι

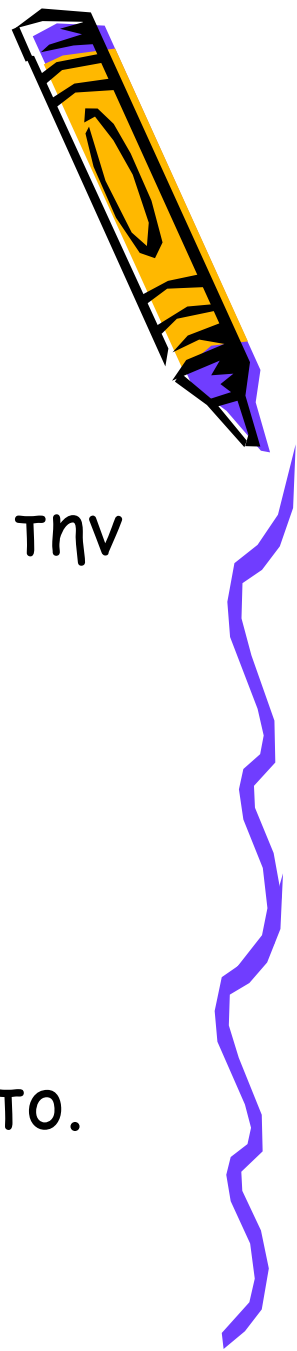
Παιχνίδια για την έννοια του χώρου

- Ο λύκος και τα αρνάκια
- Το μαντηλάκι
- Βρες τη φωλιά σου
- Οι λαγοί στο δάσος
- Αυτοκίνητα και τροχονόμοι

Ασκήσεις οργάνωσης του χρόνου

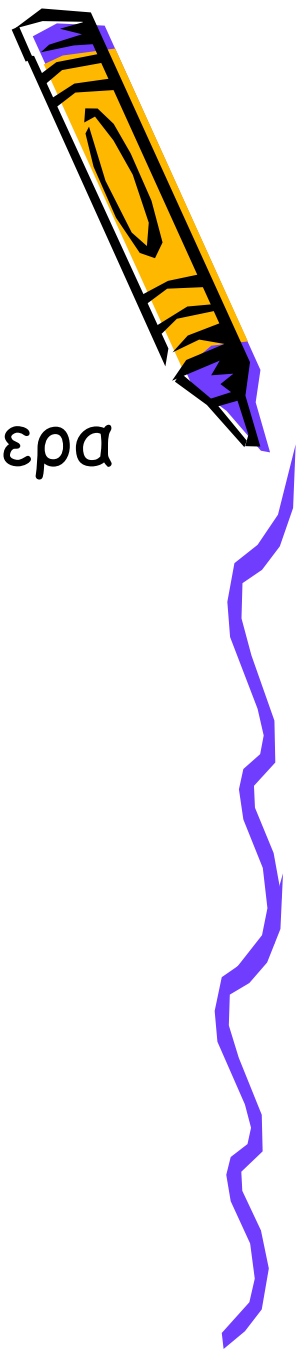

Οι ασκήσεις οργάνωσης του χρόνου συνδυασμένες με βιώματα και κίνηση από την καθημερινή ζωή αποσκοπούν στο να κατανοήσει το παιδί έννοιες όπως :

- Πρώτα - μετά (πρώτα πλύθηκα, μετά ντύθηκα)
- Αργά - γρήγορα (τρέχουμε στο γρήγορο ρυθμό, περπατάμε αργά κάνοντας περίπατο).

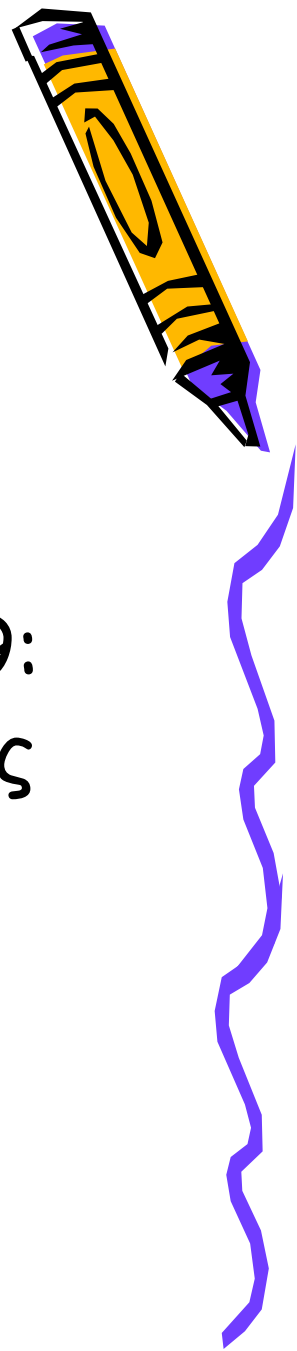
Ασκήσεις οργάνωσης του χρόνου

- Μέρα - νύχτα , νωρίς - αργά , τώρα - ύστερα , πριν - μετά
- Πρωί - μεσημέρι - βράδυ (το πρωί σηκώνομαι νωρίς και το βράδυ κοιμάμαι αργά)
- Τη διαδοχή των ημερών της εβδομάδας

Ασκήσεις οργάνωσης του χρόνου

- Τον προσδιορισμό της ώρας , σε συνδυασμό με τυποποιημένες προσωπικές δραστηριότητες (Στις 9:00 ερχόμαστε στο νηπιαγωγείο , στις 11:00 βγαίνουμε διάλειμμα).

Ασκήσεις οργάνωσης του χρόνου

- Τη διάρκεια εκτέλεσης μιας εργασίας
- Το χρόνο που μεσολαβεί ανάμεσα σε δύο (2) γεγονότα
- Τα χαρακτηριστικά των εποχών μέσα από καιρικά φαινόμενα , ασχολίες των ανθρώπων.

Ασκήσεις οργάνωσης του χρόνου

- Τη διαδοχή των μηνών
- Την ηλικία (πόσο χρονών είναι , πόσο χρονών είναι η δασκάλα του)
- Οι ασκήσεις που γίνονται με τη βοήθεια ρυθμού και μουσικής βοηθούν επίσης στην κατανόηση των χρονικών εννοιών

